

INDÔNÊXIA VÀ TIẾN TRÌNH XÂY DỰNG CỘNG ĐỒNG ASEAN

LÊ THANH HƯƠNG*

1. Hội nghị Thượng đỉnh ASEAN (ASEAN Summit) lần thứ 9 họp tại Bali năm 2003 đã đánh dấu một mốc quan trọng trong sự củng cố và lớn mạnh của tổ chức này. Từ đây, khái niệm một cộng đồng ASEAN với ba trụ cột, bao gồm Cộng đồng An ninh (ASC), Cộng đồng Kinh tế (AEC) và Cộng đồng Văn hoá-Xã hội (ASCC) được chính thức đưa ra trong Bali Concord II. Ba cộng đồng này vừa là khung vừa là sự cụ thể hoá các quan hệ hợp tác trong ba lĩnh vực chính giữa các nước ASEAN và giữa các nước ASEAN với thế giới, nhằm đạt mục tiêu cuối cùng đặt ra trong ASEAN Vision 2020: các nước Đông Nam Á hướng ngoại, sống trong hoà bình, ổn định và phồn vinh, gắn kết với nhau trong sự cộng tác để phát triển và trong một cộng đồng các xã hội đùm bọc⁽¹⁾.

Indônêxia có quyền tự hào về đóng góp to lớn của họ đối với ASEAN. Mặc dù việc xây dựng một cộng đồng ASEAN đã được các quốc gia thành viên ấp ủ, vun đắp từ trước, nhưng khái niệm Cộng đồng ASEAN là sáng kiến của Indônêxia. Hơn nữa, cũng chính Indônêxia đề xuất hai trụ

cột của Cộng đồng này là Cộng đồng Kinh tế và Cộng đồng An ninh⁽²⁾. Cộng đồng Văn hoá-xã hội là sáng kiến của Philippin đưa ra cũng tại Bali 2003, tạo thành thế ba chân vững chắc cho Cộng đồng ASEAN. Dưới sự chủ toạ của Indônêxia, những hoạt động và tuyên bố của Hội nghị này đã đưa ASEAN từ một tổ chức tương đối lỏng lẻo thành một khối gắn kết thông qua quyết tâm xây dựng tổ chức ASEAN thành một cộng đồng ASEAN. Bài viết sẽ đề cập đến những nhận thức và Chính sách của Indônêxia đối với việc xây dựng Cộng đồng ASEAN bao gồm ba trụ cột cùng những nỗ lực triển khai ở nước này.

2. Nhận thức của Indônêxia về vai trò và lợi ích của việc xây dựng cộng đồng ASEAN và ba trụ cột

Là một trong những thành viên sáng lập ASEAN năm 1967, Chính phủ Indônêxia trước sau như một, luôn luôn lấy ASEAN làm nền tảng, vì khu vực Đông Nam Á hoà bình, ổn định, an ninh trên nhiều phương diện là cơ sở quan trọng cho sự phát triển đất nước. Theo cách tiếp cận

* TS. Lê Thanh Hương, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á

“những vòng tròn đồng tâm”, lấy Indônêxia làm tâm, khu vực Đông Nam Á là vòng tròn đồng tâm thứ nhất, và việc phát triển mối quan hệ hài hoà với các nước láng giềng trong khu vực trở thành mối ưu tiên hàng đầu của nước này.

Indônêxia luôn luôn mong muốn và tin tưởng rằng Đông Nam Á có thể phát triển thành một khu vực độc lập và đủ mạnh về an ninh, chính trị để chống lại những ảnh hưởng xấu hoặc trở ngại từ bên ngoài, đồng thời, đủ sức cạnh tranh kinh tế với những nước nắm quyền thực sự ở châu Á là Trung Quốc và Ấn Độ. Đi đôi với việc phát triển các mối quan hệ song phương và đa phương với các nước trong khu vực, Indônêxia đã và đang thể hiện mình trong những nỗ lực chung xây dựng một ASEAN vững mạnh. Không chỉ từ ASEAN Summit 9 mà trước đó Indônêxia đã có những đóng góp quan trọng cho ASEAN. Trong ASEAN Summit lần thứ 1 tại Bali tháng 2/1976, Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác (TAC) đã ra đời, bao gồm 6 nguyên tắc cơ bản cho quan hệ giữa các nước thành viên cho đến nay.

Theo quan điểm của Indônêxia, việc xây dựng Cộng đồng ASEAN với ba trụ cột ASC, AEC và ASCC là một tất yếu và Indônêxia đã sớm nhận thấy cơ sở và logic của việc xây dựng Cộng đồng này. Ngay từ 2003, Indônêxia đã nêu ý kiến trong ASEAN, rằng cần một sự hợp tác an ninh-chính trị chặt chẽ hơn mới có thể hội nhập kinh tế vững chắc được. Hơn nữa, cần phải thúc đẩy sự hiểu biết và tôn trọng lẫn nhau cũng như sự gắn kết xã hội trong khu vực để tiếp thêm sinh lực cho quá trình xây dựng cộng đồng. Vì thế, trở

thành một Cộng đồng An ninh và Cộng đồng Kinh tế, ASEAN đồng thời cũng phải trở thành một Cộng đồng Văn hoá-xã hội⁽³⁾.

Về kinh tế, cho đến khi các AFTA ra đời năm 1992, Indônêxia không mấy hào hứng với các sáng kiến hợp tác kinh tế. Song, nhận thức mới và quyết tâm của Indônêxia trong việc xây dựng một Cộng đồng Kinh tế ASEAN càng được thể hiện trong ASEAN Summit 9. Trong diễn văn khai mạc, Tổng thống Megawati đã khẳng định hội nhập khu vực về kinh tế là “thực sự cần thiết” để xây dựng một Cộng đồng Kinh tế ASEAN. Trong Hội nghị, bà cũng nhấn mạnh nhu cầu chuẩn bị những chương trình và hoạt động để phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng năng lực, chuẩn hoá giáo dục và một cơ chế tư vấn sát sao trong lĩnh vực kinh tế vĩ mô và chính sách tài chính. Bà chỉ rõ tầm quan trọng của cộng đồng này khi nhấn mạnh: “Trên hết, nếu ASEAN mong muốn đủ sức cạnh tranh và đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế toàn cầu thì các quốc gia thành viên không còn lựa chọn nào khác ngoài việc thực sự chuyên tâm thực hiện những điều đã cam kết”⁽⁴⁾. Vị Tổng thống đương nhiệm cũng cùng chung quan điểm và quyết tâm trong vấn đề này.

Nhận thức được tầm quan trọng của an ninh khu vực đối với an ninh chính trị và sự phát triển kinh tế-xã hội của từng nước, trong đó có Indônêxia, đồng thời nhấn mạnh ưu thế và vai trò chính trị của mình trong khu vực, Indônêxia đã đề xuất sáng kiến Cộng đồng An ninh cùng Chương trình Hành động của Cộng đồng này để củng cố sự gắn kết khu vực, nhằm vun đắp hoà bình trong khu vực cũng như

phục hồi sức mạnh ngoại giao của ASEAN⁽⁵⁾. Sự hợp tác của các nước ASEAN trong lĩnh vực kinh tế lại nâng cao hơn nữa vai trò lãnh đạo của Indônêxia về chính trị. Khi những hiệp định thương mại tự do song phương (BFTA) có thể sẽ kéo các nước ASEAN ra nhiều hướng khác nhau thì Indônêxia càng thể hiện vai trò của mình bằng những nỗ lực xây dựng sự đồng thuận trong khu vực, không chỉ về vấn đề kinh tế mà cả những vấn đề quan trọng khác⁽⁶⁾.

Mặc dù không đưa ra sáng kiến về Cộng đồng Văn hoá-xã hội nhưng trên thực tế Indônêxia nhận thức sâu sắc về sự cần thiết và những lợi ích của việc xây dựng, luôn luôn là quốc gia tích cực hoạt động nhằm hiện thực hoá cộng đồng này.

Việc Chính phủ Indônêxia chú trọng củng cố vai trò lãnh đạo về chính trị của mình trong ASEAN, một mặt, có cơ sở khách quan, đó là Indônêxia là quốc gia lớn nhất trong khu vực cả về khu vực địa lý lẫn dân số; mặt khác, xuất phát từ chất lượng ngoại giao và những đóng góp cụ thể của nước này đối với khu vực. Tất cả những đóng góp của Indônêxia trong khuôn khổ hợp tác ASEAN đều nhằm thúc đẩy hơn nữa lợi ích chung, bởi vì lợi ích của Indônêxia nằm trong lợi ích của Cộng đồng ASEAN. Tham gia xây dựng Cộng đồng Kinh tế, Indônêxia sẽ có cơ hội nâng cao sức cạnh tranh và tốc độ tăng trưởng kinh tế... Trong sự hợp tác và hội nhập về an ninh, văn hoá-xã hội của ASEAN, Indônêxia có thể đóng vai trò quan trọng trong một số lĩnh vực đang nóng bỏng và thu được lợi ích rõ rệt nhất từ đó, như hợp tác chống tội phạm xuyên quốc gia và khủng bố, hợp tác trong vấn

đề cảnh báo sóng thần, cứu trợ và tái thiết vùng bị thiên tai, kiểm soát dịch bệnh v.v... Để đạt được những lợi ích chung và riêng này, Indônêxia đã và đang nỗ lực thực hiện những cam kết với cộng đồng, đưa ra những sáng kiến quý giá cho ASEAN cũng như những chính sách quốc gia phù hợp và hiệu quả.

3. Chính sách của Indônêxia đối với việc xây dựng ASC, AEC và ASCC

Chính phủ Indônêxia nhiệm kỳ 2004-2009 đã đưa ra ba định hướng chính cho chính sách đối ngoại: *thứ nhất*, nâng cao chất lượng nền ngoại giao để đấu tranh cho lợi ích quốc gia; *thứ hai*, Indônêxia tiếp tục cam kết xây dựng bản sắc và ổn định sự hội nhập khu vực và *thứ ba*, tiếp tục củng cố nền hoà bình thế giới⁽⁷⁾.

Ba định hướng trên đi liền với ba chương trình lớn cho chính sách đối ngoại của Indônêxia. Ba chương trình, từ cấp vi mô đến vĩ mô, đều xác nhận lại mục tiêu chính trị đối ngoại của Indônêxia là đẩy mạnh quan hệ đối ngoại để thu được nhiều lợi ích cho quốc gia và đóng góp vào nền hoà bình, ổn định và phát triển của khu vực và thế giới. Chương trình thứ nhất khẳng định lại nền chính trị đối ngoại để nâng cao năng lực và việc thực hiện chính trị đối ngoại và ngoại giao nhằm đóng góp nhiều hơn vào quá trình dân chủ hoá, ổn định chính trị và sự thống nhất quốc gia; Chương trình thứ ba khẳng định thực hiện cam kết vì hoà bình thế giới để xây dựng và phát triển tinh thần chủ nghĩa đa phương trong việc tìm kiếm giải pháp cho các vấn đề an ninh thế giới. Riêng Chương trình thứ hai là cải thiện hợp tác quốc tế nhằm thu lợi ích tốt nhất

cho Indônêxia từ các cơ hội khác nhau trong ngoại giao và hợp tác quốc tế, đặc biệt và trước hết là hợp tác ASEAN. Chương trình cũng nhấn mạnh rằng biện pháp thúc đẩy hợp tác ASEAN, như đã nêu trên, là hiện thực hóa cách tiếp cận ASEAN - vòng tròn đồng tâm thứ nhất trong chính sách đối ngoại Indônêxia. Chương trình này được cụ thể hoá hơn nữa thành 9 chương trình hành động trong văn bản Bộ Ngoại giao Indônêxia đưa ra 8 tháng sau đó, đó là: 1) Cải thiện hợp tác thương mại, kinh tế và đầu tư; 2) Cải thiện hợp tác về kỹ thuật và chuyển giao công nghệ; 3) Cải thiện việc tạo điều kiện thuận lợi cho hợp tác về nguồn nhân lực; 4) Phát triển hợp tác ASEAN; 5) Đẩy mạnh hợp tác chống tội phạm xuyên quốc gia; 6) Cải thiện hợp tác về việc dẫn độ giữa các nước ASEAN; 7) Cải thiện các mối quan hệ và hợp tác với các nước Châu Á-Thái Bình Dương; 8) Cải thiện sự hợp tác chiến lược của Indônêxia với các nước Á-Phi; 9) Cải thiện hợp tác văn hoá-xã hội và 10) Bảo vệ lợi ích của Indônêxia và cải thiện hợp tác trong việc ngăn ngừa tội phạm quốc tế⁽⁸⁾.

Theo tinh thần chỉ đạo nhất quán, các định hướng, chương trình và mục đích chiến lược được cụ thể hoá thành 27 nhiệm vụ của ngành ngoại giao Indônêxia⁽⁹⁾. Mối quan tâm lớn thuộc về những nhiệm vụ trực tiếp đối với khu vực, như: 1. Nỗ lực giải quyết vấn đề biên giới với các nước láng giềng bằng con đường ngoại giao; 2. Tăng cường sự hợp tác kinh tế song phương, khu vực và quốc tế; 3. Tăng cường hợp tác về công nghệ song phương, khu vực và toàn cầu; 4. Củng cố sự ủng hộ đối với vai trò lãnh đạo của

Indônêxia trong Cộng đồng ASEAN; 5. Nâng cao vai trò của Indônêxia trong việc giải quyết các vấn đề tội phạm xuyên quốc gia trong khu vực; 6. Tăng cường hợp tác về văn hoá-xã hội; 7. Nâng vai trò của Indônêxia trong diễn đàn khu vực và đa phương. Đồng thời, có các nhiệm vụ với quy mô toàn cầu, bao hàm cả khu vực như: 1. Tạo nên sự ủng hộ kiên định và vững chắc của cộng đồng quốc tế đối với sự thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ của Cộng hoà Indônêxia; 2. Nâng cao vai trò của Indônêxia trong vấn đề chống tội phạm quốc tế tại diễn đàn đa phương; 3. Tăng cường sáng kiến và đóng góp của Indônêxia đối với an ninh và hoà bình thế giới; 4. Đảm bảo sự thành công của sự phối hợp cứu trợ từ phía cộng đồng quốc tế trong việc tái định cư và tái thiết Aceh và Bắc Sumatra...

Đặc biệt, về kinh tế, trong nhiệm kỳ của mình, Tổng thống Susilo Bambang Yudhoyono cam kết “thúc đẩy nền kinh tế để đạt được tỉ lệ tăng trưởng kinh tế cao hơn, có thể giải quyết vấn đề lao động và giảm nghèo”, “tiếp tục thực hiện các chính sách kinh tế mở. Chính phủ tập trung vào các chương trình trung và ngắn hạn để nâng cao tính hiệu quả và tính cạnh tranh”⁽¹⁰⁾.

4. Tình hình triển khai xây dựng ba cộng đồng từ phía Indônêxia

Cùng với 9 nước thành viên khác của ASEAN, Indônêxia quyết tâm cao độ hướng tới một Cộng đồng ASEAN

4.1. *Xây dựng Cộng đồng An ninh ASEAN (ASC)*: mục tiêu⁽¹¹⁾ của cộng đồng này là đưa sự hợp tác an ninh và chính trị

của ASEAN lên tầm cao mới để các nước trong khu vực sống hoà bình với nhau và với thế giới trong một môi trường công bằng, dân chủ và hoà hợp. Vai trò của Indônêxia được thể hiện tích cực ở cả cấp độ quốc gia, khu vực và thế giới.

Quyết tâm tạo được môi trường chính trị ổn định cho phát triển và hội nhập, Indônêxia đã tích cực giải quyết dứt điểm những tình trạng xung đột, bạo lực, li khai kéo dài trong nước. Trật tự xã hội đã được lập lại ở Trung Sulawesi, Aceh và Papua... Đồng thời, chống khủng bố cũng đang được tiến hành một cách toàn diện: tăng cường tính nghiêm minh của pháp luật, củng cố hoạt động hiệp đồng giữa các cơ quan, bộ máy hữu quan, tăng cường giáo dục tôn giáo, khả năng ủng hộ về chính trị, sự tham gia của quần chúng và sự hợp tác quốc tế⁽¹²⁾.

Ở cấp độ khu vực, cùng với sáng kiến về ASC, Indônêxia đã đưa ra Chương trình hành động của ASC (ASC PoA), bao gồm 6 điểm: (i) Phát triển chính trị, (ii) Xây dựng và chia sẻ các chuẩn mực, (iii) Ngăn chặn xung đột, (iv) Giải quyết xung đột, (v) Xây dựng hoà bình hậu xung đột và (vi) Cơ chế thực hiện. Chương trình này thúc đẩy sự đoàn kết và hợp tác khu vực, tôn trọng quyền tự chủ của mỗi quốc gia, tôn trọng nguyên tắc không can thiệp, đồng thuận, giải quyết hoà bình những khác biệt và tranh chấp và hợp tác chống khủng bố và tội phạm xuyên quốc gia. Indônêxia cũng đã cùng Malaixia và Philippin ký và thực hiện Hiệp định về Trao đổi thông tin và Thiết lập thủ tục liên lạc. Hiệp định này là nguyên tắc chỉ đạo cho ba nước hợp tác và phối hợp chặt chẽ trong các vấn đề liên quan⁽¹³⁾.

Trong hợp tác chống khủng bố và tội phạm xuyên quốc gia, Indônêxia tiếp tục thúc đẩy sự hợp tác khu vực về việc hỗ trợ pháp lý lẫn nhau (MLA) và cam kết dẫn độ tội phạm. Indônêxia mong muốn và hy vọng tất cả các nước thành viên sẽ ký Hiệp định Hỗ trợ pháp lý lẫn nhau trong các vấn đề liên quan đến tội phạm. Indônêxia cũng bày tỏ hy vọng cam kết dẫn độ sẽ được thực hiện trên toàn khu vực. Các lĩnh vực hợp tác chống các tội phạm xuyên quốc gia khác như chống khủng bố, buôn lậu thuốc cấm, buôn bán người, nhất là phụ nữ và trẻ em và vấn đề cướp biển cũng được Indônêxia hết sức chú trọng.

Để chống chủ nghĩa đơn phương trong các vấn đề quốc tế, Indônêxia kêu gọi ASEAN củng cố hơn nữa sự hợp tác để nâng cao năng lực ngoại giao ngăn ngừa và giải quyết xung đột. Và quan trọng hơn cả, ASEAN cần hội nhập chính trị đến mức xây dựng được "ý thức chúng ta" (*we-feeling*) giữa các thành viên và nuôi dưỡng ý thức này đủ mạnh để có thể giải quyết một cách hoà bình và thân thiện các tranh chấp hiện đang tồn tại. Trên cơ sở Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác (TAC), Indônêxia cũng đề xuất khả năng thành lập một Toà án Tối cao (khu vực) làm cơ chế giải quyết tranh chấp khu vực⁽¹⁴⁾ chứ không cần đến quyền tài phán quốc tế⁽¹⁵⁾.

Trên phạm vi quốc tế, hoạt động của Indônêxia đã có những đóng góp quan trọng trong các vấn đề chính trị, kinh tế và văn hoá xã hội: tích cực tham gia vào quan hệ hợp tác của khu vực với các khu vực khác, như Mỹ Latinh thông qua FEALAC và châu Âu thông qua ASEM, tích cực tham gia vào hoạt động của Diễn

dàn an ninh Khu vực Châu Á (ARF)...

4.2. *Xây dựng cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC)* nhằm mục tiêu tạo ra một khu vực kinh tế ổn định, phồn vinh và có năng lực cạnh tranh cao, một thị trường và cơ sở sản xuất, trong đó luồng hàng hoá, dịch vụ, đầu tư tự do và một luồng vốn luân chuyển tự do hơn, phát triển kinh tế bình đẳng, giảm đói nghèo và những chênh lệch về văn hoá-xã hội vào năm 2020.

Để có được một thị trường chung, phải xây dựng đầy đủ hệ thống “Đèn xanh” cho các sản phẩm thông qua thực hiện các Hiệp định Thương mại Tự do ASEAN (AFTA), Xây dựng một Cửa sổ ASEAN, Hòa hoà hoá các tiêu chuẩn và các quy định kỹ thuật, Công nhận lẫn nhau về các báo cáo kiểm tra và cấp chứng nhận, bãi bỏ visa xuất, nhập cảnh. Chỉ khi tất cả các hiệp định và sáng kiến của ASEAN được thực hiện thành công thì các nền kinh tế ASEAN sẽ trở thành thị trường chung của trên 500 triệu dân và giá giao dịch thương mại trong ASEAN sẽ giảm... AFTA hiện nay hầu như đã được thiết lập với việc các thành viên, trong đó có Indônêxia, có những tiến bộ đáng kể trong việc giảm thuế quan nội khối theo chương trình Thuế quan ưu đãi có hiệu lực chung (CEPT). Hiện nay, hơn 99% sản phẩm trong danh mục tính (IL) đối với ASEAN-6 đã giảm xuống 0-5% và thuế quan trung bình cho ASEAN-6 theo chương trình CEPT xuống đến 1, 5% (từ 12, 76% năm 1993), 64, 12% sản phẩm trong IL của ASEAN-6 đã giảm đến 0⁽¹⁶⁾. Indônêxia tích cực tham gia ký các Hiệp định về Thỏa thuận Công nhận lẫn nhau (MRA) về Cách thức điều tiết hài hoà linh

kiện điện và điện tử của ASEAN, về Các dịch vụ khoa học công nghệ và Hiệp định Xây dựng và thực hiện một Cửa sổ thống nhất trong ASEAN. Ngoài ra, Indônêxia được phân công chuẩn bị lộ trình thúc đẩy hội nhập trong lĩnh vực các sản phẩm từ gỗ và ô tô trong 11 khu vực ưu tiên cho Hội nhập nhanh. Trong việc thực hiện IAI, mặc dù không phải nước kinh tế phát triển cao trong ASEAN-6, song, Indônêxia cũng tích cực tham gia. Tính đến tháng 5/2006, Indônêxia đóng góp 5 dự án đa phương với giá trị 599.000 đô la Mỹ, chiếm 2, 1% các dự án và chương trình của các nước ASEAN-6, và 18 dự án song phương có giá trị 135.054 đô la Mỹ đóng góp cho CLMV (ASEAN-4)⁽¹⁷⁾.

Việc thực hiện AIA là một trong những điểm nhấn của Indônêxia. Trong những năm qua, đầu tư trực tiếp (FDI) vào Indônêxia tương đối thấp so với GDP. Hiện nay, nước này đang trong quá trình cải cách thể chế một cách tổng thể để thay đổi cơ bản môi trường đầu tư, bao gồm cải cách luật và các điều lệ đầu tư cùng với cải cách thuế, lập kế hoạch tư nhân hoá các doanh nghiệp. Các luật mới ban hành khác phục được một số hạn chế của Luật Phi tập trung hoá có hiệu lực trước đó, nói lỏng và hấp dẫn các nhà đầu tư nước ngoài, vì theo đó, thời hạn yêu cầu để xin lập một doanh nghiệp có thể giảm từ 80-110 ngày xuống còn 30 ngày. Cũng theo luật mới, 69 lĩnh vực đầu tư mở hơn trước. Một phần cải cách khác là điều chỉnh về lao động, giảm giá thuê và thải hồi lao động. Theo chương trình cải cách thuế, Indônêxia đã đưa ra những ưu đãi thuế đặc biệt để thúc đẩy đầu tư. Thuế kinh doanh trung bình của Indônêxia vốn cao

hơn so với Malaixia và Xingapo. Sáng kiến hiện nay là hạ thấp thuế này xuống đến 28% trong năm 2007 và 25% trong 2010, giúp Indônêxia có năng lực cạnh tranh hơn. Các nhà máy lọc dầu mới được xem xét miễn thuế. Về các SOE, Nhà nước đã lập kế hoạch tư nhân hoá 158 SOE trong năm 2006... Chính phủ Indônêxia đang quyết tâm chống tham nhũng để tạo một môi trường đầu tư trong sạch và đáng tin cậy⁽¹⁸⁾.

Các chính sách kinh tế của Indônêxia mở, nhằm hội nhập với khu vực và quốc tế, thâm nhập thị trường và nâng cao năng lực cạnh tranh đồng thời được thể hiện trong các quan hệ thương mại song phương. Trong nửa đầu năm 2007, kim ngạch xuất khẩu tăng 13, 3% so với cùng kỳ năm ngoái, lên đến \$55, 2 tỉ, trong khi nhập khẩu tăng 8, 9%, lên đến \$38, 2 tỉ và dự trữ ngoại tệ có thể lên đến \$54, 2 tỉ cuối năm nay (2007)⁽¹⁹⁾. Indônêxia cũng đã mở rộng quan hệ với các nước đối tác ASEAN + 3 và các nước khác, ký Hiệp ước Đối tác chiến lược với hai cường quốc ở châu Á là Trung Quốc và Ấn Độ. Hai nước Trung Quốc và Indônêxia cam kết thúc đẩy phát triển hơn nữa sự hợp tác về cơ sở hạ tầng, năng lượng và điện, đang tìm các biện pháp tăng gấp đôi quan hệ thương mại hai chiều trong ba năm tới, hy vọng lên đến \$30 tỉ vào năm 2010⁽²⁰⁾.

4.3. *Xây dựng Cộng đồng Văn hoá-xã hội ASEAN (ASCC)* nhằm mục tiêu lớn là làm cho Đông Nam Á gắn bó với nhau như một cộng đồng gồm những xã hội đùm bọc và có một bản sắc chung. ASCC thúc đẩy sự hợp tác trong phát triển xã hội nhằm nâng cao mức sống của các nhóm người bị thua thiệt và dân cư vùng nông thôn và

thu hút sự tham gia của các giới, nhất là phụ nữ, thanh niên và các cộng đồng địa phương vào sự phát triển xã hội.

ASCC có tiền đề trong Hợp tác Chức năng trong ASEAN giai đoạn đầu, trong đó, Indônêxia đóng vai trò tích cực.

Về giáo dục, Indônêxia đưa ra những đề nghị cải cách về thể chế nhằm loại bỏ sự trùng lặp chức năng của SEAMEO và ASCOE: ASCOE (Ủy ban Giáo dục của ASEAN) nên kết hợp với SEAMEO (Tổ chức Bộ trưởng Giáo dục ASEAN), sửa đổi tên SEAMEO thành AEMM (cuộc họp cấp Bộ trưởng Giáo dục ASEAN) và ASCOE có thể là SOM (Gặp gỡ cấp quan chức cao cấp), đưa ra phương án liên kết SEAMEO-HOM (Cuộc họp của các quan chức cấp cao của SEAMEO) với ASCOE trong SEAMEO⁽²¹⁾. Về y tế, riêng về vấn đề y học cổ truyền, Indônêxia đã đóng vai trò tích cực khi đề xuất Khung Hợp tác ASEAN + 3 (APT) trong việc đưa thuốc truyền thống (TM)/các chế phẩm bổ sung vitamin và khoáng chất và các chế phẩm thay thế (CAM) vào các hệ thống y tế quốc gia. Trong lĩnh vực ngăn ngừa các bệnh truyền nhiễm, Indônêxia là nước điều phối Mạng Giám sát bệnh của ASEAN⁽²²⁾. Mạng này có chức năng trợ giúp trao đổi thông tin về các bệnh truyền nhiễm xảy ra trong khu vực. Trong *hợp tác lao động*, từ năm 2003 Indônêxia trở thành nước điều phối để thực hiện Chương trình Hành động của ASEAN về Sự phát triển Khu vực không chính thức. Về *vấn đề phát triển nông thôn và xóa đói giảm nghèo*, một số đề xuất của Indônêxia đã được đưa vào Chương trình hành động khung cho phát triển nông thôn và xoá đói giảm nghèo (2004-2010) và được các nước thành viên

chấp nhận. Ngoài ra, Indônêxia còn đưa ra một số khuyến nghị về việc thúc đẩy khả năng hoạt động tình nguyện trong khu vực và chương trình trao đổi ngành nghề cho thanh niên về phát triển nông thôn và xóa đói nghèo. Trong việc giảm nghèo, năm vừa qua Indônêxia đã bước đầu đạt hiệu quả. Theo Tổng cục Thống kê Indônêxia (BPS), con số người Indônêxia sống dưới mức nghèo khổ giảm nhẹ, xuống 39,3 triệu hay 16,6% dân số, so với cùng kỳ năm ngoái là 17,75%⁽²³⁾. *Về cảnh báo sóng thần, ngăn ngừa thiên tai*, Indônêxia đưa ra sáng kiến về việc “Ngăn chặn thảm họa và Cứu trợ khẩn cấp”. Indônêxia cũng nhận làm nước chủ nhà của Trung tâm điều phối Cứu trợ Nhân đạo vùng bị thiên tai (Trung tâm AHA). Đồng thời, Indônêxia cũng rất tích cực thảo luận về việc xây dựng một hệ thống cảnh báo sóng thần ở Indônêxia và khu vực Đông Nam Á và Ấn Độ Dương trong diễn đàn cũng như các cuộc họp quốc tế khác có liên quan.

5. Từ buổi ban đầu thành lập ASEAN, Indônêxia luôn luôn là một trong những trụ cột và đóng vai trò nòng cốt. Trong bối cảnh hiện nay, vai trò của Indônêxia càng thể hiện rõ nét thông qua những chính sách và hoạt động tích cực đối với việc xây dựng Cộng đồng ASEAN, gồm ASC, AEC và ASCC.

Điểm mấu chốt trong chính sách đối ngoại của Indônêxia là đặt ASEAN vào một vị trí đặc biệt, vòng tròn đồng tâm thứ nhất, gần với Indônêxia nhất. ASEAN Summit 9 tại Bali năm 2003 đã khai sinh ra khái niệm Cộng đồng ASEAN với ba trụ cột ASC, AEC và ASCC. Có thể đánh giá một cách ngắn gọn, trong việc xây

dựng Cộng đồng ASEAN và ba trụ cột, đối với Cộng đồng An ninh, Indônêxia tham gia tích cực và đóng góp to lớn nhất, với Cộng đồng Kinh tế, Indônêxia thể hiện sự cố gắng hết sức mình và với Cộng đồng Văn hoá-xã hội, Indônêxia tham gia hiệu quả và thu được nhiều lợi ích nhất.

Điểm đáng lưu ý trong chính sách và quá trình xây dựng Cộng đồng ASEAN của Indônêxia là Indônêxia biết xem xét, xử lý hài hoà mối quan hệ giữa lợi ích chung của Cộng đồng ASEAN và lợi ích riêng của mình.

Trên thực tế, Indônêxia hiện nay còn phải đối mặt với nhiều khó khăn, thách thức lớn, như tình trạng đói nghèo, thất nghiệp, khủng bố và tội phạm xuyên quốc gia, nạn tham nhũng, v.v..., gần đây lại là quốc gia phải gánh chịu những hậu quả nặng nề nhất trong khu vực vì thiên tai và dịch bệnh. Song, với những thuận lợi do điều kiện khách quan và những nỗ lực chủ quan mang lại, Indônêxia đã và đang đạt được những thành quả đáng khích lệ trên con đường cải cách dân chủ, ổn định chính trị, mở cửa, cải cách thể chế, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, giảm nghèo, nâng cao năng lực cạnh tranh của nền kinh tế, xây dựng xã hội hoà bình và phát triển, trong đó các dân tộc bình đẳng, sống hoà hợp và khoan dung với nhau và mong muốn đóng góp hơn nữa vào sự liên kết và hội nhập khu vực cũng như toàn cầu./

CHÚ THÍCH

- 1 Xem phần Mục tiêu của ASEAN: <http://aseansec.org/64.htm>, ngày 20/3/2007.